

Capella de Ministrers

Carles Magraner, director

“Moresca: entre dues cultures”

Diumenge 4 de juliol de 2010, 22.30 hores. Centre Cultural La Nau de la Universitat de València (c/ Universitat, 2).

(Entrada gratuïta amb invitació que cal arreplegar a partir d'una hora abans del començament del concert.)

PROGRAMA

MORESCA: Entre dues cultures

<i>La moresca - Instrumental</i>	CSM 76
<i>La reina Sherifa mora</i> <i>Tradicional del Marroc</i>	Romanç sefardita
<i>«Por fazer a mouros guerra...»</i> ____	CSM 193
<i>Aquella mora garrida</i> <i>Cancionero de Palacio</i>	Gabriel
<i>Caldibi castigliano / Calvi arabi (Salinas) - Instrumental</i>	Dalza / Anònim
<i>«Como Santa Maria livrou u mouro a que queria fillar...»</i>	CSM 192
<hr/>	
<i>Minno amor - Instrumental</i>	CSM 29
<i>Moricos, los mis moricos</i>	Romanç vell
<i>Romanç de Pero Díaz</i>	Romanç vell
<i>Contrafactum Encina: «Una sañosa porfía»</i>	Romanç vell
<i>«Como Santa Maria destruyu un gran poboo de mouros ...» - Instrumental</i>	CSM 99
<i>Reis Glorios</i>	Giraut de Bornelh
<i>«Twichia Nuba Asbahan» - Instrumental</i> <i>Tradicional andalusí</i>	Anònim
<i>«Ha moura que tia seu fillo en braços...»</i>	CSM 2
<hr/>	
<i>Tres morillas m'enamoran</i> <i>Cancionero de Palacio</i>	Anònim
<i>La mora moraima</i>	Anònim
<i>Romanç d'una morilla de bel catar</i>	Anònim
<i>Contrafactum Encina «Pues que ya nunca nos veis»</i>	Anònim
<i>«Como una moura levou seu fillo morto a Santa Maria...» - Instrumental</i>	CSM 167
<i>Can vei la lauzeta mover</i>	Bernat de Ventadorn
<i>Aras pot hom conoisser e proar</i>	Vaqueiras
<i>Lai - Instrumental</i>	CSM 139/183

MORESCA

Notes al programa

Abans de qualsevol altra consideració sobre la música de les comunitats cristiana i musulmana als regnes ibèrics medievals, convé tenir clar un punt de partida que condiona de manera fonamental el repertori que escoltarem. Es tracta de saber com s'ha transmès la música cristiana i musulmana, les quals han seguit camins molt diferents. Així com la primera (en el seu repertori mal anomenat *culte*) va articular des de l'època mossàrab tècniques específiques per a fixar-ne el ritme i la melodia (la notació musical) i va ser un suport bàsic a la memòria o a la transmissió oral/aural, la música musulmana (i el repertori cristià tradicional) es valgué exclusivament d'aquest últim procediment per a traslladar el seu patrimoni a les generacions següents, sense mediació d'escriptura de cap tipus.

En aquests temps nostres en què el registre, codificat d'una manera o una altra, i la repetibilitat exacta del que hi ha enregistrat envaeix tots els suports (CD, codis binaris o arxius informàtics), juga en desavantatge la memòria i la seua potència. Allò que no s'enregistra es perd si no s'actualitza constantment, i això és el que ha passat amb l'esdevenir dels segles, amb els repertoris musulmà en conjunt i amb el cristià de tipus més popular. Però, fins i tot les melodies transcrits, quan es poden llegir, que no sempre, són només un pàl·lid reflex del que la pràctica musical contemporània recreava. Aquest és el motiu de la necessitat d'investigació (musicologia) i de músics i músiques amb molta especialització per a interpretar-les, i ací entra en joc la Capella de Ministrers.

El programa inclou nou de les 420 *Cantigas de Santa María*, atribuïdes a Alfons X el Savi (mitjans del segle XIII), que corresponen a les cantigues «milagreras», és a dir, les que narren successos extraordinaris esdevinguts per mediació de Maria. Si múltiples són les fonts textuals i musicals que s'adapten i es modifiquen per al corpus alfonsí, les que ací escoltem, la meitat en lectura instrumental, incideixen en el tòpic morú, i tan prompte la Mare de Déu ressuscita un musulmà com li dóna mort. Així de paradoxals són les relacions de veïnatge. Eren temps de guerra entre cristians i musulmans, i totes les esferes de la cultura oficial estaven imbuïdes d'aquell fervor de croada.

Altres peces s'han conservat tal qual, text i música *ex novo*. Així, les que provenen del *Cancionero de Palacio*, compilació de les acaballes del segle XV (contemporani a la fi del regne nassarita de Granada), d'on s'han seleccionat peces d'un cert Gabriel (*Aquella mora garrida*) i altres de les quals es desconeix l'autor de la música (*Tres morillas*). Seguint les pautes compositives de l'època de Carles I, la Capella de Ministrers aborda, mitjançant la tècnica del *contrafactum*, és a dir, la posada en música d'unes peces a partir d'altres preexistents, més peces del venerat *Cancionero de Palacio*, com *La mora moraima* o *Moricos los mis moricos*, ambdues amb sons del reverenciat i famós Juan del Encina.

També es van escriure romanços en *ladino*, i així apareix en aquest programa la tercera religió que es va professar a la península Ibèrica medieval, bé del costat cristià, bé de l'islàmic: la jueva. Una peça que parla d'una «reina mora» (quin tòpic més prolífic) l'escoltem en la versió sefardita (els altres expulsats) del Marroc: *La reina Sherifa mora*. De la mateixa manera, i fins on es pot arribar mitjançant versions procedents de la tradició oral, un tema tradicional andalusí (dels hispanomoros,

o hispans a seques, como eren també els cristians), *Twichia Nuba Asbahan*. El *Calvi arabi* mereix una reflexió a banda. De discutida transliteració, és una cançó d'amor per a uns, de persecució per als altres, o mera kharja. Sabem que fou citada per l'Arcipreste de Hita, Gil Vicente, i que va citar la seua melodia el gran Francisco Salinas des de la seua càtedra a la Universitat de Salamanca a mitjan segle XVI. El millor reconeixement a una tonada popular.

Aquest recorregut, des del segle XIII fins al XVI, aborda tres segles dels nou (quasi mil anys!) en què la convivència interconfessional, i també la lluita, fou alguna cosa més que una il·lusió. Aquests testimonis musicals són una prova d'aquest sentiment paradoxal d'atracció/rebuig tan freqüent en comunitats enfrontades i frontereres i avui, una mostra de la riquesa que aquestes «contaminacions» produeixen.

Josemi Lorenzo Arribas

CAPELLA DE MINISTRERS

Pilar Esteban, veu

David Antich, flautes

Carles Magraner, violes

Juan Manuel Rubio, ud / samfoina / arpa

Aziz Samsaoui, kanun

Pau Ballester, percussió

www.capellademinsters.com

Des que es va crear l'any 1987, ha salvat part del nostre patrimoni musical des de l'edat mitjana fins al 1800. Ha actuat a l'Auditori Nacional, al Palau de la Música de València i al Palau de la Música Catalana. Ha participat en festivals com els de Música Antiga de Barcelona, Madrid Cultural 1992, Teatre Clàssic d'Almagro, Música Antiga i Barroca de Peníscola, Peralada, Quinzena Musical Donostiarra, Los veranos de la villa (Madrid), Grec (Barcelona), de Música i Dansa de Granada i de Música Religiosa de Conca. Ha realitzat gires per França, Bèlgica, Romania, Portugal, Holanda, Egipte, Itàlia, Alemanya, el Marroc, Anglaterra, Polònia, Tunísia, Argentina, el Brasil, els Estats Units, Mèxic, Finlàndia, Àustria, Cuba, la Xina, Croàcia...

Han enregistrat 40 discos per a EGT, Blau, Auvidis i CDM, el seu segell discogràfic exclusiu, treballs que han rebut premis de la premsa especialitzada i del Ministeri de Cultura a la millor producció discogràfica i el premi Important de l'editorial Premsa Valenciana.

Ha realitzat incursions en les arts escèniques i ha col·laborat amb directors com A. Rigola, J. Leal, V. Genovés, J. Martorell i B. Luna; amb coreògrafs com S. Sempere, amb el Cor de la Generalitat Valenciana i amb músics com J. E. Lluna o M. Marín. La seua música del ***Cant de la Sibila*** forma part de la banda sonora de *Son de mar* de Bigas Luna. Aquest treball suposà l'inici d'una relació professional amb el director català, que, el 2003, va requerir la participació de la Capella en l'adaptació de *Comedias bárbaras* de Valle-Inclán, que clausurà la II Biennal de València.

Les ajudes institucionals del IVM de la Generalitat Valenciana i del INAEM del Ministeri de Cultura permeten la seua difusió discogràfica i concertística. La Universitat de València patrocina les activitats d'investigació, recuperació i difusió del patrimoni musical realitzades per la Capella de Ministrers.